

Definice integrace

Daniel Krížek (Západočeská univerzita v Plzni)

Integrace (někdy nazývaná také začleňování, inkluze, soudržnost a podobně) je přirozeně velmi významným společenským jevem, respektive úkolem. Přesto, jak může každý poměrně rychle zjistit, ve společenských vědách, na úrovni praktických politik i obecně ve veřejné debatě neexistuje shoda na tom, jak přesně tento pojem vymezit a vykládat.¹ Nejde samozřejmě o neobvyklou situaci, i jiné pojmy související se společenským životem jsou definovány různými způsoby. Zdaleka ne vždy však mají tyto neshody tak významný dopad jako v případě integrace, kdy konkrétní porozumění tomuto pojmu, respektive jevu, stojí za formulováním a prováděním konkrétních politik, sociálních či rozvojových programů, ovlivňuje vůli k financování těchto programů a zacílení tohoto financování.

V rámci řešeného projektu Migrace a integrace v bavorsko-českém příhraničním regionu jsme přirozeně už na začátku stáli před potřebou vymezit integraci při znalosti různých teoretických i praktických přístupů, společenskovedních debat atd. V průběhu projektu jsme pak na základě odborných diskuzí, studia literatury, nejrůznějších výzkumných aktivit, bezprostředních zkušeností s mnohými integračními programy či aktivitami a rozhovorů s aktéry těchto aktivit, rozhovorů s integrujícími se jednotlivci a podobně (to vše na obou stranách hranice) dospěli k formulaci vlastní, níže uvedené definice, kterou jsme vždy připraveni fundovaně interpretovat a tím obhájit. Prosadit ji jako autoritativní v České republice či Bavorsku vzhledem ke zmíněné existující diverzitě není představitelné, jsme však přesvědčeni, že nabízí – samozřejmě spolu se souvisejícím výkladem – užitečné myšlenkové východisko pro efektivní integrační práci a její hodnocení.²

Naše poznání nás vedlo k tomu, abychom při jejím formulování zdůraznili především komplexnost (různé dimenze procesu a aktérství v něm), oboustrannost či

---

¹ V rámci našeho projektu se touto otázkou zabývali Tomáš Hirt a Tereza Dvořáková v textu Sociální integrace a sociální inkluze: mezi sociální vědou a praktickou politikou.

² Podoba následujícího znění definice a souvisejícího výkladu k dimenzím integračního procesu byla do jisté míry ovlivněna rovněž diskusemi řešitelského týmu projektu TA ČR EPIC – *Evaluace úspěšnosti procesu integrace cizinců v dlouhodobém horizontu*, na kterém se pod vedením dr. Aleny Pařízkové podílejí katedry sociologie, blízkovýchodních studií a antropologie Fakulty filozofické ZČU v Plzni.

vzájemnost (není jen „integrující se nově příchozí“, jde o neustále se vyvíjející vztah) a neukončenost (dlouhodobý, nejasně ohraničený proces):

Integrace je komplexním procesem vzájemného přizpůsobování se příslušných aktérů z řad nově příchozích a přijímající společnosti, jehož výsledkem jsou nedestruktivní interakce založené na získaných znalostech, zkušenostech a kompetencích vztahujících se k danému sociokulturnímu prostředí.

V tomto procesu se prolínají čtyři jeho základní dimenze: kulturace, umístění, interakce, identifikace.³

Příčemž:

- Kulturace je přenos a získávání znalostí, kulturních standardů a kompetencí jednotlivcem, které jsou nezbytné pro nedestruktivní interakce ve společnosti.
- Umístěním se rozumí jednotlivcem získané a udržené relevantní pozice ve společnosti, například ve vzdělávacím systému, v ekonomickém systému, na pracovním trhu, ve sféře občanské. Umístění je spojeno s nabytím určitých práv náležejících ke konkrétním pozicím a s možností navázat příslušné sociální vztahy a získat kulturní, sociální a ekonomický kapitál.
- Interakce je případem konstruktivní sociální akce charakterizované dostatečnou vzájemnou orientací aktérů a vytvářením vztahů a sítí.
- Identifikace naznačuje určitou míru ztotožnění aktéra se společností, chápe sám sebe jako součást tohoto celku. Tato dimenze má kognitivní a emoční stránky a její podstatou je pocit přináležení ke skupině či společnosti.

³ Vymezení těchto dimenzí odpovídá přístupu Hartmuta Essera. Srov. Esser, Hartmut (2000): *Soziologie. Spezielle Grundlagen. Band 2: Die Konstruktion der Gesellschaft*. Campus: Frankfurt, New York, s. 272-275.